

POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Téma: *La poesia antilirica in Edoardo Sanguineti, Adriano Spatola, e Pier Paolo Pasolini tra gli anni Cinquanta e Sessanta*

Autor: dott. Fabiano Gritti, PhD.

Oponent: doc. PhDr. Andrej Rajský, PhD.

Habilitačná práca, ktorú v odbore 2.1.23. *teória literatúry a dejiny konkrétnych národných literatúr* Dr. Gritti, predstavuje zasvätený a zorientovaný ponor do tematického výseku dejín talianskej antilyrickej literatúry obdobia 50. a 60. rokov dvadsiateho storočia, so zámerom nielen predstaviť, ale najmä analyzovať a interpretovať reprezentatívne diela vybraných autorov „zlomu“ v kontinuite tradičných poetík: Sanguinetiho, Spatolu a Pasoliniho. Uvedení autori, no predovšetkým ich experimentátorské diela, synekdochicky odzrkadľujú antilyrickú líniu modernizácie a internacionalizácie talianskej povojnovej poézie. Fabiano Gritti vychádza z presvedčenia, že neoavantgarda (Sanguineti, Spatola) a neoexperimentalizmus (Pasolini) sú dvomi odlišnými, ale vzájomne spätými, interpretáciami jednej spoločnej paradigmy – nepokoja moderného človeka, nespokojnosti s univerzalistickými a intelektualistickými konštrukciami sveta a odmietnutia povrchnosti, konzumizmu a komercializácie jazyka i celej kultúry.

Habilitačná práca predpokladá náročného čitateľa, ktorý sleduje svetový vývoj literatúry 50. a 60. rokov a orientuje sa v dynamike kríz a premien, poznačujúcich zápas o tvar i samotný zmysel poetiky, po demýtizácii historického idealizmu na jednej strane a demaskovaní optimistického realizmu na druhej strane. Gritti chápe poéziu a literatúru ako jeden z konštitutívnych prvkov rozsiahlejšieho a komplexnejšieho celku kultúry a v takomto širšom filozoficko-kulturologickom kontexte ju aj analyzuje. Všíma si politické, filozofické, psychologické i sociologické súvislosti, v ktorých sú konkrétne poetické útvary zasadené. Tento neľahký interdisciplinárny a intertextový prístup však ústi do komplexného a pritom analyticky dôsledného výkladu. Treba povedať, že napriek náročnosti autora habilitácie na seba samého v úsilí zachytiť vonkajšie okolnosti a vnútorné motivácie tvorby identifikovaných poetov, podarilo sa mu napísať text, v ktorom taktne sprevádza a orientuje aj takého čitateľa, ktorý nie je špecialistom v teórii literatúry. Dokázal tým vlastnú výskumnú, pisateľskú i didaktickú zdatnosť.

Štruktúru habilitácie možno charakterizovať ako špirálovitú: v Úvode odôvodňuje výber skúmaných autorov a poskytuje teoretickú bázu na výklad literárnej i všeobecne kultúrnej diskontinuity (Maria Corti, Walter Benjamin); v troch kapitolách postupne rozoberá poetické súvislosti tvorby Sanguinetiho, Spatolu a Pasoliniho, aby sa napokon vrátil k pôvodnej téze o vzájomne podmienenom vzťahu medzi neoavantgardou, parasurrealizmom a neoexperimentalizmom (kap. 5) a k syntónii medzi „totálnou poéziou“ (Spatola) a „totálnou semiológiou skutočnosti“ (Pasolini) v 6. kapitole. Zaradenie šiestej kapitoly o Pasoliniho kinematografickom umení až za piatu syntetizujúcu kapitolu je z hľadiska osnovy práce diskutabilné. Habilitačnú prácu, napísanú v talianskom jazyku, uzatvára rozsiahle Resumé (13 s.) v slovenčine, ktoré umožňuje aj čitateľovi, ktorý neovláda taliansky jazyk, urobiť si obraz o Grittiho výskume, jeho rozvrhu, skúmaných otázkach, výsledkoch a diskusií. Slovenskému Resumé však chýba posledná časť výskumu o Pasolinim a o paralele jeho diela s myslením a tvorbou Adriana Spatolu.

Stat' o Edoardovi Sanguinetim vychádza z fenomenológie krízy kritika Luciana Anceschiho a z jeho paradigmy „baroka“ (nespojitosť, rozdrobenosť, nestabilita a premenlivosť) v súčasnej estetike a z teórie diskontinuity a procesov zlomu v semiotických štruktúrach podľa Marie Corti. Sám Sanguineti vo svojej plurilingvistickej poéme *Laborintus* (1956) odzrkadľuje hermeneutické úvahy nemeckého filozofa Waltera Benjaminu, podľa ktorého autentická história nie je dejepisom víťazov, ale históriou porazených, históriou malých príbehov a fragmentov, ktoré sa nedostali do kánonických textov. Benjaminov pojem „ruiny na ruinách“ nachádza paralelu v Sanguinetiho obraze *palus putredinis* (smradľavého močiara) a múzejných pozostatkov (*reperti museali*), z ktorých pozostáva depersonalizovaná primordiálna realita. Ako však vyplynie z danteovského triptychu *Triperuno*, údel básnika – a aj samej poézie – nie je rozplynúť sa v mnohonásobnej schizofrénii či v bezhlasej afázii, ale prekonať fázu deštrukcie, očistiť sa „ohňom pekla“ (*Purgatorio de l'inferno*), odraziť sa od limitu neverbálnosti, siahnuť po jazyku každodennosti a zažiť „finálne vykúpenie“ (s. 31).

Neoavantgardná obnova talianskeho surrealizmu sa začala po druhom kongrese skupiny Gruppo 63, na ktorom založili časopis *Malebolge* (Ennio Scolari, Giovanni Anceschi, Giorgio Celli, Antonio Porta, Adriano Spatola a ďalší). Spatolov parasurrealizmus sa začal na rovine literárnej vedy, ovplyvnený univerzitným profesorom

Anceschim a neskôr Cellim, spoluredaktorom v Malebolge. Jeho surrealistický debut *L'Oblò* (1964) je experimentálnym románom, literárnou kolážou zostavenou z 46 vzájomne bez logického poriadku prepletených chaotických mikropříbehov. Parasurrealizmu sa venuje paralelne ako básnik i ako literárny vedec a tento autorský paralelizmus vyústí do jeho najvýznamnejšieho teoretického diela *K totálnej poézii* (*Verso una poesia totale*, 1969), v ktorom obhajuje nepredajnosť a samoučelnosť umeleckej skúsenosti básnika. Fabiano Gritti objavuje analógiu medzi Spatolovým prechodom od lineárnej poézie ku konkrétnej „totálnej poézii“ a Pasoliniho prechodom od lineárnej poézii k filmovej technike (s. 66, kap. 6 s. 90-93).

Pier Paolo Pasolini, básnik naturálnosti a predracionálnosti roľníkov (najprv) a subproletariátu (neskôr), bol očarený žitým, „nečistým“, nekodifikovaným jazykom (dialektom, žargónom, súkromným/intímnym jazykom). Napriek svojej afinite k talianskej komunistickej strane odmietal neorealistickej estetiku a kritizoval jej večný optimizmus, sterilnosť a perspektívnu bezproblémovosť (zvlášť v angažovanom časopise *Officina*). Svoj vlastný program nazval neo-experimentalizmom (napr. v zbierke *Le ceneri di Gramsci*, 1957). V zbierkach *Poesia in forma di rosa* (1964) a *Trasumanar e organizzar* (1971) sa ukazuje postupné vyprázdnenie formy a vzdoru proti komercializácii a konvencionalizmu literatúry. Fabiano Gritti do tejto časti vkladá samostatnú podkapitolu 4.3 o úlohe sakrality v Pasoliniho literárnom i kinematografickom diele. Nejde o náboženskú, konfesijnú posvätnosť, ale o areligióznu bázeň pred tajomným, nevedomým, inštinktívnym, okultným, neuchopiteľným, v kontraste s konzumizmom, scientizmom, mutáciou umenia na odcudzený predmet spotreby. Gritti interpretuje deklináciu Pasoliniho literárnej tvorby a nástup filmu ako prirodzený a logický postup, verný vlastnému poetickému projektu autora.

Habilitačná práca nie je v žiadnom prípade jednoduchým literárnym prehľadom, či faktografickým výpočtom okolností, ani encyklopedickým sumárom údajov, je naopak otvoreným diskurzom s účelnými reverznými krokmi, primeranými historickými a politickými exkurzami a vnútornými dialógmi pisateľa. V celom texte je zrejмый autorský rukopis, v rámci ktorého sa Gritti neobáva diskusií s literárnymi kritikmi a predkladá vlastné argumentačne podložené riešenia (napr. na s. 24 a 77 diskusia s Manacordom, na s. 78 s Walterom Sitim, na s. 91 s Ferrettim).

Napriek drobným upozorneniam, ktoré sa však týkajú výlučne formálnej stránky práce a nezasahujú do hodnotenia jej obsahovej a koncepcnej kvality, považujem habilitačnú prácu za primeranú nárokom a po uspokojivom zodpovedaní otázok **odporúčam udeliť uchádzačovi Dr. Fabianovi Grittimu, PhD. vedecko-pedagogickú hodnosť *docent*.**

Otázky:

1. Sanguinetiho Laborintus uvádzate do súvislosti s myšlienkovým projektom Waltera Benjamina. Prosím o dovŕšenie tejto analógie (ak je to možné) aj v súvislosti so Sanguinetiho „očistným pádom do pekiel“ a „vykúpením“ (porov. s. 31).
2. Ku konceptu „totálnej poézie“ Adriana Spatolu uvádzate, že je málo preskúmaný a zasluhoval by si podrobnejší výskum (s. 95). Jeho analógia s Pasoliniho metamorfózou je však jedným z Vašich výskumných výstupov. Prosím o bližšie vysvetlenie výrazu „totálna poézia“, resp. „totálne umenie“.

Ďakujem za odpovede.

V Trnave, dňa 20.05.2014

doc. PhDr. Andrej Rajský, PhD.